

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ  
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу  
Укоопспілки «Полтавський універ-  
ситет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра педагогіки та суспільних наук

ПРОГРАМА  
навчальної дисципліни  
«Історія та культура України»

з підготовки здобувачів  
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код і назва)</i>
Спеціалізація (за наявно- сті)	- <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Туризм <i>(назва)</i>

Полтава 2019 рік

Укладач програми: Петренко І.М., д.і.н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук

Рецензенти програми:

Бабенко Л.Л., д.і.н, доцент, завідувач кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка  
Передерій І.Г., д.і.н, доцент, завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Програму навчальної дисципліни схвалено і обговорено на засіданні кафедри педагогіки та суспільних наук  
Протокол засідання кафедри  
від 15 травня 2019 р., № 10

Завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук, д.і.н., професор

\_\_\_\_\_ І. М. Петренко  
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:  
Гарант освітньої програми «Туризм»,  
к.е.н.

\_\_\_\_\_ Ю. В. Карпенко  
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:  
Голова науково-методичної ради,  
д.е.н., професор.

\_\_\_\_\_ Н. С. Педченко  
(підпис)

## КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Історія та культура України» спрямований на загальноосвітню підготовку студентів, на придбання необхідної обізнаності та ерудиції майбутніх фахівців. Знання з історії та культури України є необхідною умовою всебічного розвитку спеціалістів, а також соціально значущим знанням для формування світогляду, системи цінностей, для розуміння студентом історії та культури свого народу та самореалізації в умовах національного відродження і побудови незалежної Української держави.

Курс також допомагає в орієнтації в сучасному просторі історії та культури, активізує громадську активність студентів, є умовою для створення громадянського суспільства.

Курс «История и культура Украины» направлен на общеобразовательную подготовку студентов, на приобретение необходимой осведомленности и эрудиции будущих специалистов. Знания истории и культуры Украины является необходимым условием всестороннего развития специалистов, а также социально значимым знанием для формирования мировоззрения, системы ценностей, для понимания студентом истории и культуры своего народа и самореализации в условиях национального возрождения и построения независимого Украинского государства.

Курс также помогает в ориентации в современном пространстве истории и культуры, активизирует общественную активность студентов, является условием для создания гражданского общества.

The course «History and Culture of Ukraine» is aimed at general educational training of students, at the acquisition of the necessary knowledge and erudition of future specialists. Knowledge of the history and culture of Ukraine is a prerequisite for the comprehensive development of specialists, as well as socially significant knowledge for shaping the worldview, value system, for the student to understand the history and culture of his people and for self-realization in conditions of national revival and building an independent Ukrainian state.

The course also helps in orientation in the modern space of history and culture, activates students' social activity, is a condition for creating a civil society.

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма Туризм, затвердженої наказом по університету від 22 травня 2019 року, протокол № 6.

*Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія і культура України як цілісна система в єдності та взаємодії її сфер – державно-політичного та соціально-економічного розвитку українського народу та історії культури (побуту, науки, освіти і суспільної думки, мистецтва).*

*Метою дисципліни є ознайомлення студентів із проблемами національної минувшини у загальноєвропейському контексті та найбільш визначними здобутками української культури протягом усієї історичної еволюції від найдавніших часів до сьогодення.*

*Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:*

*загальні:* здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (K01); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області. її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K02); здатність діяти соціально відповідально та свідомо. (K03);

*спеціальні, фахові, предметні:* здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці (K28).

*Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.* В результаті освоєння дисципліни студент повинен: знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук. (ПР02);

володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні достатньому для здійснення професійної діяльності (ПР11);

- проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття (ПР14);

проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань. (ПР15);

діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості. (ПР16).

Навчальна дисципліна є обов'язковою у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – екзамен.

**ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**Модуль I**  
**Історія та культура України з найдавніших часів до кінця**  
**XVIII століття**

**Тема 1**

**Витоки українського народу та його державності.**  
**Україна Княжої доби.**

Перші державні утворення на території України. Передумови, теорії походження та основні етапи розвитку Русі-України. Особливості соціально-політичного устрою Давньоруської держави. Причини і наслідки роздробленості Київської Русі. Роль Галицько-Волинського князівства в середньовічній Європі. Оцінка місця і значення Давньоруської держави на тлі європейської і світової історії.

**Тема 2**

**Україна у складі Великого князівства Литовського**

Процес входження і становище українських земель у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемантійського. Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Політика литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Політичне становище українських земель після Кревської унії. Соціальний устрій та господарське життя в Україні в XIV-XV ст.

**Тема 3**

**Українська культура Ренесансу та раннього Бароко**

Ренесанс в європейській культурі. Загальна характеристика, ідейні та естетичні засади. Гуманістичний характер ренесансної культури. Своєрідність формування українського Ренесансу. Особливості культурної еволюції України у складі Великого князівства Литовського. Правовий та мовний статус. Писемність, література. Визначні українські гуманісти – Юрій Дрогобич, Павло Русин та ін. Гуманістичний та реформаційний рух. Поширення книгодрукування. Релігійна ситуація. Значення Берестейської унії 1596 р. Полемічна література. Культурно-освітня діяльність братств. Братські школи. Центри ренесансної культури в Україні. Львів. Ставропігійське братство та його видатні діячі. Львівська братська школа та типографія. Острог. К.Острозький та вчений гурток. Острозька академія, її значення в становленні вищої

освіти на Україні. Острозька Біблія. Видатні діячі Острозької академії. Київ. Київське братство та братська школа. Відновлення ієрархії православної церкви. Книговидавнича та культурна діяльність Єлисея Плетенецького, Захарії Копистенського та ін. Петро Могила та заснування Київської колегії. Ренесанс в художній культурі. Своєрідність українського ренесансного мистецтва. Розвиток архітектури. Фортеці та замки. Ренесансні ансамблі Львова. Скульптура. Особливості іконопису доби Ренесансу. Графіка. Художні ремесла. Місце Ренесансу в світовій та вітчизняній культурі.

#### Тема 4

##### **Україна у складі Польщі. Козацька доба. Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького.**

Українські землі у складі Речі Посполитої (II половина XVI ст. – I половина XVII ст.). Утворення Речі Посполитої. Політичне становище та соціально-економічний розвиток українських земель під владою Польщі. Природно-географічні та історичні умови формування етнічної території української народності в період феодалізму. Етапи формування української народності. Становище української православної церкви. Берестейська церковна унія 1596 року.

Виникнення українського козацтва. Запорозька Січ. Причини, джерела поповнення і час виникнення козацтва. Версії походження козацтва та його організаційна структура перших часів існування. Територія, чисельність, заняття, побут, звичаї козацтва. Роль козацтва в боротьбі проти турецько-татарських загарбників. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. Державотворчі тенденції в діяльності козацтва. Козацтво як явище світової історії. Заснування Запорозької Січі, її військовий та суспільно-політичний устрій. Запорозька Січ – демократична християнська козацька республіка. Передумови, причини, рушійні сили, перебіг основних подій та історичні наслідки національно-визвольної війни середини XVII ст. Формування козацько-гетьманської держава Богдана Хмельницького, її ознаки. Зміни в структурі землеволодіння. Розширення прав і привілеїв міщанства та купецтва. Осінньо-зимова кампанія 1654-1657 рр. та її трагічні наслідки для козацької України. Пошуки союзника в боротьбі проти Речі Посполитої. Переяславська рада 1654 р. та її історична оцінка. «Березневі статті» Богдана Хмельницького, їх мета і зміст. Характеристика видатних постатей періоду.

## Тема 5

### Велика Руїна. Гетьманщина.

#### Ліквідація української автономної державності. Українська культура епохи Бароко і Просвітництва.

Загальна характеристика бароко. Ідейні засади культури бароко. Наука і освіта. Раціоналізм та Просвітництво. Суперечливий характер світогляду. Бароко та класицизм в культурі Нового часу. Культура українського бароко. Самобутність українського бароко. Феномен козацької держави. Культурна та релігійна місія козацтва. Мазепинська доба. Полкові та гетьманські столиці як культурні центри. Школа, освіта, наука. Шкільна освіта в часи Гетьманщини. Києво-Могилянська Академія та її видатні професори. Наукові та літературні здобутки. Шкільний театр. Г.Сковорода – просвітник, філософ, поет. Бароко в художній культурі. Регіональні особливості бароко на Лівобережній та Західній Україні. «Козацьке бароко». Церковна архітектура. Іконостаси та портретний живопис. Львівське бароко. І.Пінзель, І.Руткович, Й.Кондзелевич. Європейська культура XVIII ст.: від класицизму до реалізму. Ідейні засади культури Нового часу. Видатні діячі Просвітництва. Особливості Просвітництва в Україні. Творчість українських учених та митців на ниві російської культури. Своєрідність класицизму в Україні.

### Модуль 2

#### Історія та культура України від XIX ст. до початку XXI ст.

## Тема 6

### Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.).

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі іноземних держав. Розвиток товарних відносин і криза феодалної системи господарства. Стан сільського господарства. Початок промислового перевороту в Україні. Загострення соціальних суперечностей. Антикріпосницька боротьба народних мас. У. Кармелюк. «Київська козащина». Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні. Поширення західноєвропейських революційних ідей. Декабристський рух в Україні.

Україна у другій половині XIX ст. Особливості економічного розвитку українських земель напередодні селянської реформи 1861 р. в Росії. Законодавче скасування кріпосницького права. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Наслідки реформи. Реформи адміністративно-політичного управління: судова, земська, мі-



ського самоврядування, військова, шкільна, фінансова, цензурна та їх проведення в Україні. Розвиток українських земель у пореформену добу. Революційно-демократичний рух в Україні.

Український культурно-національний рух. Хлопомани. Народники. Діяльність громад. Національне життя в Галичині. Москвофіли. Народовці. Становлення української нації. Народницький рух. Становище аграрної освіти та науки в Україні.

Україна на початку ХХ ст. (1900 р. – 1914 р.). Утворення політичних партій та їх роль у демократичній революції. Розвиток капіталізму в промисловості та сільському господарстві, його особливості. Суспільно-політичний та національний рух в Україні на початку ХХ ст. Утворення українських національних партій. Революція 1905-1907 рр. в Україні. Стратегія і тактика різних політичних сил. Українське питання в Державній думі. Українська думська громада у I та II Державних думах. Національне та аграрне питання в програмах і практиці політичних рухів і партій. Зростання національно-визвольного руху. «Просвіта» в українському русі. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Економічні й політичні наслідки реформи. Перша світова війна. Україна в планах іноземних держав. Ставлення до війни різних класів і партій, Утворення «Спілки визволення України». Головна Українська Рада. Українські січові стрільці.

## Тема 7

### Українська національна революція 1917-1921 рр.

Українська національна революція 1917-1921 рр. Боротьба за відродження державності України. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Українська Центральна Рада, її соціальна база, партійний склад, програма. Аграрні проблеми в Універсалах Центральної Ради. Боротьба політичних сил за владу в Україні. Гетьманат П.Скоропадського. Аграрне питання в діяльності гетьманського уряду. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Відновлення радянської влади в Україні в 1919 р. Впровадження політики «воєнного комунізму». Радянсько-польська війна. Ризький мирний договір 1921 р. Втрата Україною національної державності. Причини поразки та основні уроки української національно-демократичної революції 1917-1921 рр.

## Тема 8

### **Міжвоєнний період історії українського народу (1921-1939 рр.). Особливості розвитку культури.**

Економічний та соціально-політичний стан України у 20-30-х рр. ХХ ст. Радянська Україна в новій системі міжнародних відносин. Суспільно-політичне життя на Україні у 20-ті рр. Соціально-економічна і політична криза початку 20-х рр. Сутність та мета непу, особливості його здійснення в Україні. Відмова від нової економічної політики. Курс на форсовану індустріалізацію та його наслідки. Політика українізації, її особливості і наслідки, досягнення і прорахунки. Українське село наприкінці 20-х рр. Поворот до суцільної колективізації та її згубні наслідки. Голодомор 1932-1933 рр. Утвердження сталінського тоталітарного режиму в Україні. Західноукраїнські землі в 20-30-х роках.

Культурний розвиток України в 1917-1922 рр. Розвиток освіти та науки. Українська Академія Наук. Видатні українські вчені. Розвиток преси та книговидавництва. М.Грушевський, В.Винниченко в боротьбі за національне відродження. Українська культура 20-30 рр. «Розстріляне відродження». Літературний авангард. Розмаїття літературно-мистецьких об'єднань та періодичних видань. Символізм, футуризм, неокласика. Театр та драматургія. Новаторська творчість Л.Курбаса. Українська академія мистецтв. Авангардне мистецтво, його видатні представники. О.Довженко та становлення національного кінематографу. Загальні принципи та методи культурної політики більшовиків. Українізація 1923-1932 рр. Розгром українізації. Політика терору та політичних репресій. Насадження методу соціалістичного реалізму, його негативні наслідки.

## Тема 9

### **Україна в роки Другої світової війни (1939-1945рр.). Україна у другій половині 40-х – 1980-ті рр.**

Радянсько-німецький договір 1939 р. Приєднання Західної України до УРСР. Початок Другої світової війни. Трагедія Південно-Західного фронту. Причини поразок Червоної армії в 1941-1942 рр. Антифашистський рух опору. Основні битви війни. Битва за Дніпро. Звільнення Києва. Остаточне визволення України в 1944 р. Оцінка діяльності ОУН-УПА. Наслідки Другої світової війни для України.

Розвиток української освіти і науки у період війни. Науково-технічні досягнення українських учених В.Вернадського, І.Сікорського, С.Корольова, Є.Патона, М.Стражеска, О.Богомольця,

О.Палладіна. Література, преса, кіно і мистецтво у воєнні часи. Значення кіномистецтва О.Довженка у розвитку української культури. Творчість українських акторів: З.Гайдай, І.Паторжинський, М.Гришко. Доля український культурних цінностей під час війни.

Труднощі повоєнного відродження економіки. XX з'їзд КПРС: викриття культу особи Сталіна. Реабілітаційні процеси. Соціально-економічні реформи М.Хрущова. Зростання кризових явищ в економічному житті.

Культурний розвиток України повоєнної доби. Політика денационалізації та русифікації. Радянізація школи, освіти, науки. Шістдесятництво. Дисидентський та самвидавничий рух. І.Світличний, А.Горська, В.Стус, Л.Костенко та ін. Українська культура в діаспорі. Провідні осередки української культури в діаспорі. Наукові, мистецькі та літературні здобутки. Українознавство. Специфіка культуротворчих процесів у період існування радянської України. Реалізм як провідний художній метод, що пов'язує культурні традиції та ідеологію українсько-радянської літератури. Національно-культурна специфіка українського реалістичного мистецтва.

## Тема 10

### Національно-державне відродження українського народу.

#### Незалежна Україна в сучасному світі.

Розпад СРСР. Декларація про державний суверенітет України. Створення багатопартійної системи. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум 1990 р. Вибори Президента. Державне будівництво суверенної України. Прийняття Конституції України 1996 р. Політика роззброєння України. Міжнародні і міжконфесійні відносини. «Помаранчева» революція 2004 р. Конституційна реформа. Внутрішня політика Української держави. Головні напрями зовнішньої політики. Місце України в сучасному світі.

Євромайдан. Революція Гідності. Мінські угоди. Угода про асоціацію між Україною і ЄС. Створення Православної Церкви в Україні. Надання Томосу. Особливості розвитку культури.

## РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### *Основна*

1. Гарін В.Б. Історія України: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 345 с.
2. Історія української культури. Навч. посіб. / За ред. О.Ю.Павлової. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 343 с.
3. Історія української культури: курс лекцій / Під заг. ред. С.О. Костилюєвої. – К.: НТУУ «КПІ», 2010. – 333с.
4. Історія української культури: Навчально-методичний посібник для вивчення дисципліни студентами всіх напрямів підготовки за КМСОНП ПУЕТ/ І.М.Петренко, В.В.Сарапин. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 465 с.
5. Історія української культури: Навчально-методичний посібник з дисципліни / І. М. Петренко, В. В. Сарапин. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2012. – 506 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.culture.uccu.org.ua/>.
6. История украинской культуры: учебно-методическое пособие для изучения дисциплины студентами всех направлений подготовки дневной и заочной формы обучения по КМСОУП ПУЭТ / И.Н.Петренко, В.В.Сарапин. – Полтава: ТПУЭТ, 2013. – 382 с.
7. Кордон М.В. Історія української культури: навч. пос. – Львів: «Магнолія 2006», 2011. – 336.
8. Лазарович Л.М. Історія України. – К.: Знання, 2011. – 354 с.
9. Левицька Н.М. Історія України: Підручник. – К.: Кондор, 2011. – 228 с.
10. Петренко С.М., Зенкова Л.М., Оніпко Т.В. Історія України: Навчально-методичний посібник. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 167 с.
11. Шейко В.М., Білоцерківський В.Я. Історія української культури: навч. пос. – К.: Знання, 2010. – 271 с.

### *Додаткова*

12. Абрамович С.Д., Чикарькова М.Ю. Світова та українська культура: Навчальний посібник. – Львів, 2004. – 354 с.
13. Асєєв Ю.С., Баран В.Д., Баранов І.А., Белозор В.П., Бессонова С.С. Історія української культури: У 5 тт. Т.1.: Історія культури давнього населення України. – К.: Наукова думка, 2001. – 1134 с.
14. Білоус П.В. Історія української літератури XI – XVIII ст. Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 423 с.
15. Бойко О.Д. Історія України. – К.: Академія, 2001. – 565 с.

16. Бойко О.Д. Історія України. Посібник (тести, запитання, завдання). – К.: Академія, 1998. – 256 с.
17. Бондаревська І.А. Парадоксальність естетичного в українській культурі XVII – XVIII ст. – К.: ПАРАПАН, 2005. – 308 с.
18. Богущкий Ю.П., Андрущенко В.П., Безвершук Ж.О. та ін. Українська культура в європейському контексті. – К.: Знання, 2007. – 679 с.
19. Брайчевский М.Ю. Утверждение христианства на Руси. – К.: Наукова думка, 1989. – 294 с.
20. Вайнгорт Л.С. Записки провінціального архітектора. – Полтава: «Астрей-інформ», 2001. – 96 с.
21. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. – 130 с.
22. Войтович В. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
23. Гетьмани України: Історичні портрети. – К.: Україна, 1991. – 216 с.
24. Горобець П.М. Виставка живопису і графіки. Каталог. – Київ, – 1973. – 143 с.
25. Горобець П.М. Каталог виставки творів до 60-річчя художника. – Харків, 1965. – 246 с.
26. Горобець Павло Матвійович (1905-1974). Твори з приватних збірок. Каталог / Автор-упорядник К.Г.Скалацький. – Полтава: АСМІ, 2006. – 105 с.
27. Грімстед К.П., Боряг Г. Доля українських культурних цінностей під час Другої світової війни. – Львів: «Фенікс», 1992. – 119 с.
28. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Репринт. вид. – К., Львів, 1990. – 524 с.
29. Грушевський М. Історія України – Руси: В 11 т., 12 кн. – К.: Наукова думка, 1991-1999.
30. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К.: Тов-то “Знання”, 1991. – 240 с.
31. Довжук І.В. Нариси історії культури України (до кінця ХХ ст.): Навч. посіб. – Луганськ: Видавництво СНУ ім. В.Даля, 2007. – 508 с.
32. Дорошенко Д.І. Нарис історії України. – Львів: Світ, 1991. – 573 с.
33. Дроздова О.В. Історія української культури: навч.-метод. пос. – Полтава: ПУЕТ, 2011. – 182 с.
34. Зотов В.М., Клімачова А.В., Таран В.О. Українська та зарубіжна культура. Словник культурологічних термінів: Навч. посіб-

ник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.

35. Історія української культури / За загальною редакцією І.Крип'якевича. – Львів: Видавництво Івана Тиктора, 1937. – 718 с.

36. Історія української та зарубіжної культури. Навчальний посібник / За ред. С.М.Клапчука. – К.: Знання, 2007. – 358 с.

37. Каденюк О. Історія України: Навчальний посібник. – К.:Кондор, 2008. – 408 с.

38. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів до ХХІ століття: Навчальний посібник. – Харків: ООО Одисей, 2001. – 480 с.

39. Кривда Н.Ю. Українська діаспора: досвід культуротворення: монографія. – К.: Академія, 2008. – 280 с.

40. Крип'якевич І. Історія України. - Львів: Світ, 1993. - 519 с.

41. Культура і побут населення України: навч. пос. / В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф. Горленко та ін. – К.: Либідь, 1991. – 229 с.

42. Культурологія: навч. посіб / В.В.Павленко, О.М.Цапко, А.І.Буймістер та ін.. – К.: КНТ, ЦУЛ, 2010. – 224 с.

43. Культурологія: українська та зарубіжна культура/ М.М.Закович, І.А.Зязюн, О.М.Семашко та ін.; За ред. М.М.Заковича. – К.: Знання, 2007. – 567 с.

44. Лекції з історії світової та вітчизняної культур: навч. пос. / За ред. А.Яртия, В.Мельника. – Львів: Світ, 2005. – 568 с.

45. Литвин М., Мордвинцев В., Слосаренко А. Історія України. Навч. посібник. – К.: Знання – Прес, 2002. – 670 с.

46. Мир Просвещения. Исторический словарь / Под ред. Винченцо Ферроне и Даниеля Роша. – М.: Памятники исторической мысли, 2003. – 668 с.

47. Мисечко А.І. Українська діаспора: Навч.-метод. посіб.– Одеса: Астропринт, 2002. – 68 с.

48. Наєнко М.К. Художня література України: Програма-мінімум. – К.: Вид.центр «Просвіта», 2005. – Ч.І. : Від міфів до реальності. – 660 с.

49. Наливайко Д.С. Козацька християнська республіка: Запорозька Січ у західноєвропейських історико-літературних пам'ятках. – К.: Дніпро, 1992. – 495 с.

50. Огієнко І.Українська культура. – К.: Наша культура і наука, 2002. – 342 с.

51. Передерій І.Г. Розбудова національної системи освіти в Україні за доби Центральної Ради: історичний аспект. – Полтава: ПолтНТУ, 2009. – 160 с.

52. Петренко І.М. Церковнопарафіальні школи Лівобережної України в системі освітньої політики уряду Російської імперії (1884-1917 рр.). – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. –.
53. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: ВД «Школа», 2007. – 592 с.
54. Полтава. Історичний нарис / За ред. О.Б.Супруненко, та ін. – Полтава: Полтавський літератор, 1999. – 280 с.
55. Попович М.В. Нарис історії культури України. – К.: АртЕк, 1999. – 728 с.
56. Полонська-Василенко Н. Історія України. - К.: Либідь, 1993. – 717 с.
57. Рудинський М.Я. Архітектурне обличчя Полтави. – Полтава: «Метоп», 1992. – 35 с.
58. Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. – М.: Наука, 1981. – 357 с.
59. Сарапин В.В. «Енеїда» Івана Котляревського на літературному тлі перехідної доби // Котляревський І.П. Енеїда. – К.: Манускрипт – АСВ, 2009. – С. 341-413.
60. Сарапин В.В. «Наше зерно при сльозах Божих словом виросте знову...» Величковські // Слов'янський збірник: збірник наукових і науково-публіцистичних праць. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. – С.171-183.
61. Сарапин В.В. «Реконструктор Хмельниччини» – гадацький полковник Григорій Граб'янка // Слов'янський збірник: збірник наукових і науково-публіцистичних праць. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2010. – С.189-196.
62. Світлична В. Історія України. Навч. посібник. – К.: Каравела, 2004. – 408 с.
63. Скляренко В.М. та ін. Україна: повна енциклопедія. – Х.: Фоліо, 2006. – 463 с.
64. Сторі Джон. Теорія культури та масова культура. Вступний курс. – Б.м.: Акта, 2005. – 357 с.
65. Субтельний О. Україна: Історія. – 3-є вид. - К.: Либідь, 1993. – 717 с.
66. Федоровський Ю.Р. Історія українського козацтва: Навч. посібник. – Луганськ: Глобус, 2006. – 124 с.
67. Хейзинга Й. Осень Средневековья. Исследования форм жизненного уклада и форм мышления в XIV и XV веках во Франции и Нидерландах. – М.: Наука, 1988. – 539 с.

68. Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 576 с.

69. Українська та зарубіжна культура: навч. пос. / Під заг. ред. К.В. Заблоцької. – Донецьк: «Східний видавничий дім», 2001. – С. 314-335.

70. Человек эпохи Просвещения: сб. статей / Г.С.Кучеренко (отв. ред.). – М.: Наука, 1999. – 223 с.

71. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 277 с.

72. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI – XVIII століть: У 2 кн. Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко. – К.: Либідь, 2005. – 728 с.

73. Яковенко Н. «Чоловік добрий» і «чоловік злий»: з історії ментальних установок в Україні-Русі кінця XVI – середини XVII ст. // *Mediaevalia Ukrainica: ментальність та історія ідей.* – К., 1992. – Т.1. – С.47 – 91.

74. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної і ранньомодерної України. – К.: Критика, 2005. – 584 с.

#### *Інтернет-ресурси*

75. Культура України: електронна бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org>

76. Культурологія: підручники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/kulturologiya/>

77. Культурологія. Історія культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books.html>

78. Ковбасенко Ю.І. Література постмодернізму: По той бік різних боків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://aelib.org.ua/texts/kovbasenko\\_postmodernism\\_ua.htm](http://aelib.org.ua/texts/kovbasenko_postmodernism_ua.htm)

79. Постмодернізм. Енциклопедія // Сост. Грицанов А.А, Можейко М.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infoliolib.info/philos/postmod/index.htm>